

Realisme VS

La narrativa catalana actual es fa ressò de dues tendències per aproximar-se a la realitat: una de realista, en què el principi de realitat és la regla d'or, i una altra, de tipus fabuladora, que explota els recursos de la ficció. Sis autors d'horitzons ben diversos defensen les seves opcions estètiques a l'hora d'enfrontar-se al "mamut" de la realitat: tres –Marta Rojals, Marta Orriols i Melcior Comes– segueixen la corda realista, tot fent les seves variacions estilístiques, i els altres tres –Víctor Garcia Tur, Marina Espasa i Ramon Mas– s'aventuren pels viaranys aliens a la realitat palpable i mesurable

“M’interessa per sobre de tot la quotidianitat”

MARTA ROJALS

“En realitat la *tria realista*, tal com s’anomena, no ha estat tal en el meu cas, perquè no me n’he plantejat mai cap altra: ha sortit el que ha sortit. M’interessa per sobre de tot la quotidianitat, el quadre natural (que se’n deia costumisme, del que escrivia, ho vaig saber després, aleshores en desconeixia el terme literari), i també furgar en els detalls de les escenes més senzilles. A això hi afegim que soc una obsessa de la versemblança, cosa que també em porta a buscar-la en els diàlegs, i d’aquí a treballar amb la llengua: cada llibre és per a mi com una tesi doctoral íntima i personal sobre els aspectes lingüístics que m’interessa reflectir-hi. Com a resum, els llibres que faig responen a una cadena d’interessos propis en la qual l’argument, que seria no més amunt de la tercera baula, és l’excusa per desenvolupar-los. Els meus referents literaris són bàsicament d’autors contemporanis, no sabria per on començar, i cada vegada més autores. Sobre la ficció metaliterària opino que és una heroïcitat”.

Marta Rojals (*la Palma d'Ebre, 1975*) és escriptora, articulista i arquitecta. Va debutar l'any 2011 amb *Primavera, estiu, etcètera* i després ha publicat *L'altra* (2014) i *El cel no és per a tothom* (2018). A banda, ha publicat el recull d'articles *No ens calia estudiar tant* (2015).

“Intento que tothom pugui empatitzar i fer-me entendre”

MELCIOR COMES

“David Lodge parla dels quatre camins de la literatura contemporània: el realisme màgic, el realisme social, la metaliteratura i l'autoficció. La meua darrera novel·la, *Sobre la terra impura*, intentava tenir els quatre vessants: és un realisme alterat metafòric sense renunciar a ser un prisma que serveix per entendre la realitat tal com ho fa un reportatge periodístic. Alguns autors se centren més en l'artefacte del llenguatge i en l'estructura narrativa. En les meves novel·les també es pot parlar de metaliteratura perquè hi ha un narrador molt semblant a mi, i no amago al lector que el llibre és un artefacte literari que es construeix en la narració. En canvi, el corrent realista ho explica tot amb detall i l'autor

s'amaga. Crec que la prosa literària és democràtica, no hermètica, i els novel·listes de tota la vida, de Balzac a Philip Roth, agafen la veu i entens el que està dient. Hem de transcendir el realisme, perquè estem al segle XXI i hem de fer altres menes de joc, buscar una veritat purament literària. M'agrada jugar amb les formes i l'estructura però, per damunt de tot, intento que tothom pugui empatitzar i fer-me entendre”.

Melcior Comes (*sa Pobla, 1980*) és autor de set novel·les, entre les quals hi ha *El llibre dels plaers immensos* (2007) i *Hotel Indira* (2014). L'última, *Sobre la terra impura*, ha guanyat el premi Crexells 2019.

“En la meua literatura hi ha detalls hiperrealistes”

MARTA ORRIOLS

“M’interessa reflectir el moment social actual perquè s’estan produint molts canvis, per exemple en els rols de gènere, i crec que la literatura se n’ha de fer ressò. Em fixo en les relacions de les persones gairebé des d’un punt de vista antropològic. La literatura, evidentment, no pot donar respostes, però sí que pot explicar molts comportaments sense haver d’explicitar-ho tot. Limitant-se a posar en funcionament uns personatges, i això permet reflexionar sobre les diferents maneres de fer. El realisme és el que em va millor per aconseguir això. També en cinema m’agrada omplir-me de coses reals i no m’arriben les

obres que recorren al realisme màgic o les distopies, tan en voga ara. En la meua literatura hi ha detalls fins i tot hiperrealistes, molta quotidianitat, perquè poso el focus en els petits herois del dia a dia. El llenguatge intimista portat a la literatura serveix per arribar a temes de l'ànima humana. La metaliteratura potser és per a un lector més acadèmic i entès en literatura.

Marta Orriols (*Sabadell, 1975*) ha publicat el llibre de relats *Anatomia de les distàncies curtes* (2016) i la novel·la *Apendre a parlar amb les plantes* premi Òmnium 2018.

a
llegim

44-45

- La filla d'Albert Camus evoca la figura del seu pare
- L'autobiografia de Gertrude Stein

46-47

- El mite de Frankenstein als ulls de Miquel de Palol
- 'Ser o no ser... una poma', de Shinsuke Yoshitake

S. fabulació

◆◆◆◆◆ Valèria Gaillard

El realisme va aparèixer a finals del segle XIX com un corrent artístic que pretenia plasmar la realitat de la manera més exacta, en contraposició amb el romanticisme anterior. “Neix amb una voluntat de subversió, i en això és diferent del costumisme, més despolititzat”, explica l’escriptor i professor de literatura comparada (UB) Borja Bagunyà. En la narrativa catalana contemporània, aquest esperit crític propi del realisme l’hauria recollit en part la novel·la negra, mentre que el costumisme estaria viu en obres com les de Tina Vallès i Núria Cadenes, segons l’estudiós. A l’altre pol, la tendència “fabulística” que no respecta el principi de

realitat està prenent embranzida gràcies a una colla d’autors – Jordi Puntí, Vicenç Pagès, Jordi Nopca, Marina Espasa – que conreen una “fabulació amable”, amb gestos cortazarians, sí, però sempre prioritzant la comprensió. “A l’extrem de la fabulació tenim autors com Jaume Pons Alorda, que, a *Ciutat del mal*, crea mons salvatges seguint l’estela d’*Anna K.* de Martí Rosselló, una novel·la fundadora”, diu Bagunyà, que reflexiona sobre com els grans prosistes de la primera meitat del segle XX, al ser tots dietaristes i cronistes – Josep Pla, Josep Maria de Sagarra... –, es va forjar un cànon literari que no procedia pròpiament de la novel·la, sinó de gè-

neres de no-ficció: “Això ha influït en la relació que han mantingut els escriptors amb la realitat, ja que tradicionalment sempre s’ha prioritzat la llegibilitat i el referencialisme”. La ciència-ficció, conreada per quatre gats – Pujulà, Calders, Pedrolo, Trabal... –, s’ha vist com un gènere menor. Però les coses estan canviant. La globalització ha afavorit que els escriptors d’avui beguin d’altres literatures, la qual cosa ha provocat un esclat de noves veus que es desfan d’aquest realisme social imperant. “Es nota que Irene Solà ha llegit altres coses que Rodoreda i Català, i que Quaderns Crema hagi publicat Margaret Atwood és revelador”. ◆◆

“El recurs al fantàstic és una eina molt poderosa”

VÍCTOR GARCIA TUR

“Com a escriptor tendixo cap al fantàstic, tot i que no crec que es pugui parlar de dues escoles enfrontades: realisme vs. fantasia. Suposo que aquesta tendència em ve de llegir ciència-ficció quan m’estava formant com a lector, i això es nota en novel·les com *Els ocells*, que comença realista i es va tenyint de fantasia. M’interessa la irrupció del fantàstic i l’irreal que ho capgira tot. Com a escriptor et dona més joc per exagerar temes i forçar situacions que sorprenden el lector amb algun gir inesperat. M’agraden autors com Octàvia E. Butler, Borges, Cortázar, Ursula K. Le Guin o Doris Lessing, que està entremig d’aquestes dues opcions: és realista, però en els seus relats passen coses estranyes. En tot cas, com a escriptor tens una història que vols tirar endavant i el recurs al fantàstic és una eina molt poderosa”.

Víctor Garcia Tur (Barcelona, 1981), autor d’‘El país dels cecs’, ‘Els romanents’, ‘Els ocells’ i ‘Twistschauung’, ha guanyat diversos premis com el Rodoreda de contes.

FERRAN FORNÉ

“És molt avorrit parlar només de la vida quotidiana”

MARINA ESPASA

“Al meu darrer llibre, *El dia del cèrvol*, em va interessar jugar amb la novel·la artúrica, que havia estudiat quan feia romàniques, i m’anava molt bé introduir l’element màgic trencant totalment amb el realisme. Al llibre anterior, *La dona que es va perdre*, ja hi posava la cita de Trabal: «Pot dir-se que es tracta, no d’una novel·la fantàstica, sinó, ben lluny d’això, d’una novel·la de la vida real». Soc molt lectora de la novel·la de ciència-ficció i distòpica, però tampoc m’agrada anar tan enllà com una Ursula K. Le Guin i inventar altres mons. M’agrada el fantàstic que irromp en el quotidià i sempre tinc com a referent el relat de Cortázar *Continuidad de los parques*, on s’exemplifica molt bé aquesta idea de la ficció que es fica dins la realitat, i aquesta és precisament la capacitat de creació de la literatura. També he estat lectora de còmic i recordo la sèrie del dibuixant belga Fred que publicava *Cavall Fort*. No dic que no escriuré mai una història realista, però trobo avorrit parlar només de la vida quotidiana: per això ja tinc la vida! Llegir ha de tenir un component que trenqui amb la vida i precisament l’escriptura és barata, no tens cap limitació i és lliure, pots jugar-hi tant com vulguis.

Marina Espasa (Barcelona, 1973) és escriptora, periodista cultural i traductora. Ha publicat ‘La dona que es va perdre’ (2012) i ‘El dia del cèrvol’ (2016).

MANOLO GARCÍA

“L’imaginari et permet entendre millor la realitat”

RAMON MAS

“No considero que el realisme i la fantasia siguin dues opcions oposades ni antagòniques. Personalment, m’interessa més la part de l’imaginari per entendre millor la realitat i apropar-t’hi més. La imaginació permet arribar a la psicologia dels personatges i fer aflorar les seves contradiccions. Entenc el fantàstic a la manera de Cortázar, un punt de fuga en la realitat en què apareix l’irracional i l’inexplicable, no tant el fantàstic en el sentit de creació de mons imaginaris. La fantasia permet donar un nou punt de vista al lector, però la base realista ha de ser sòlida perquè funcioni, així com l’artefacte literari. Em sento deutor d’au-

DANI RÍOS

tors com ara Massimo Bontempelli, mestre de Calders, i també Kurt Vonnegut, de qui acabem de publicar amb Males Herbes *Escorxador-5*, una novel·la sobre la Segona Guerra Mundial des d’un punt de vista totalment diferent, amb l’aparició fins i tot d’extraterrestres. D’altra banda, aquest tipus de literatura exigeix que el lector formi part del text i l’acabi: no ha de ser passiu.

Ramon Mas (Sant Julià de Vilatorrada, 1983), és coeditor de Males Herbes i autor d’‘Afores’ (2017) i ‘Estigmes’ (2019). També ha publicat el poemari ‘Òsties’ (2017).